

REDACCIÓ
Ripoll, 22, 2.

ADMINISTRACIÓ
Ripoll, 22, 2.

Se vent en tots los kioskos.

LA GRAMALLA.

SETMANARI CATALA.

Suscripció: Tres mesos quatre rals.

Dos quartos lo nombre.

LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

Sortirà tots los dissaptes.

SUMARI.

Catalanisme pràctich; per Z. Z.—Importancia de la literatura; per Joaquim Batet.—Faulas; per J. Molas.—Las ánimas viajeras; per F. Camprodon.—Alsament de Catalunya en temps de En Joan II; per B. R. y C.—Las galeras d' Aragó; per Blay Pagés.—Teatres; per S.—Novas.—Xarada.—Solucions.—Correspondencia.—Folletí.

Catalanisme pràctich.

Que s'ha format un verdader y evident esperit provincial en nostra gaya Catalunya; que aquest novell esperit se mou, parla y ressona en dotzenas de dotzenas d'ánimas catalanas; que aquest esperit enterneix y admira no sols á la gent mes ó menys identificada ab nostra manera d'esser, sino també á la gent de apartats endrets, que de prop ó de lluny esment tenen de la revivalla catalanesca, es cosa que podrá doldre als preocupats ó als esclaus de principis qu'enlluernan y no il·luminan, mes lo cert es que no passa dia ni tantost hora sens ocasió d'esclamar los provincianistas: «Axó va per dret fil; axó arribará allá hont vol la lògica de las ideas qu'es la lògica dels fets.»

Mes no siguem fanatichs de cap mena de cosas, y menys de las pairals, y aturem nos á contemplar ab ullada ferma, imparcial y decidida, lo que manca y lo que sobra á la renaxensa de Catalunya pera satisfernos á tots omplint arreu lo sentiment de pátria.

Ja s'compren que anem á referirnos esclusiva ó casi bé exclusivament, atés l'objecte de LA GRAMALLA, á l'aspecte literari y no á altra cosa.

Donchs bé, diguem ho desd'ara: lo que 'ns manca, lo qu'está fent gran falta es la propaganda pràctica de la cosa; lo que 'ns sobra es lo manteniment de certas desavinensas entre 'ls que respecta la joventut com á mestres; desavinensas que 'l temps ha fet menys visibles, mes que desgraciadament encara poch ó molt existexen.

Falta propaganda pràctica, es á dir, falta que no dormim satisfets de la diada que ha passat, per haver escrit una follia, una oda ó 'l cant d'un poema; falta que dormim satisfets ab la confiansa ó ab la certesa de veure un nou axamplament del catalanisme. Falta que al mirar ab detenció nostra consciencia, trobém que ni una hora, ni un minut del dia, hem dextat d'esser catalans en tot lo possible. Falta que las amis-

tats y las reuniones catalanescas sian de debó y crescan forsa. Faltan, ab una paraula, genis com lo d'un nostre bon amich, que als no-catalanistas los regala llibres y publicacions catalanas á fi de que s'hi tornin, y als qui ja ho son los fa denteta ab obras escrites en nostre idioma, pera que las comprin ó las adquirescan.

Axó es axó; axó es, cla y catalá, lo que deu fer ó imitar en quant puga, qui porta voluntat á la gentil filla d' En March y d' En Muntaner.

No hem de procurar sols fer poesias, hem de procurar fer poetas. No hem de procurar sols escriure prosa, hem de procurar fer prosistas. Y, sobre tot, no hem de tindre tots la pretensió de crear; lo que precisa es molta gent que senti, admiri y fomenti tant que puga, lo bell, lo just y lo digne que tant sura en nostra patria materna.

Passem al segon objecte, sobre 'l qual nos creyem dispensats de fer altra cosa que manifestarlo ingenuament.—Es indispensable que al fer catalanisme pràctich, no 's mirin de regull y ab malavolensa cap dels bons conreadors de la parla catalana. Las malas volensas, per petitas qu'ellas sian, fan mal d'ulls y sobre tot, mal d'esperit. L'unió es forsa, la solidaritat es victoria segura. Prenguin nostres primers poetas y escriptors eexamples de la Provença, y procurin competir ab la íntima y tantost eccessiva germandó d'aquella felibrería.

Alló es verament ensisador: veurer que l'un parla de l'altre ab sentida estimació y bell entusiasme; que no hi ha entre ells sistemáticas é intransigents opinions que contribuecan á l'antipatia personal. No saltres que tenim set vegadas mes elements qu'ells per arribar á bon port, hem d'estar també set vegadas mes units ó tant se val desistir de l'empresa. Val mes no fer una cosa que desacreditarla tot fentla.

Aquest articlet s'allargaria massa, per lo que acabarem tornant á recomanar á lothom, y sobre tot als joves, la propaganda pràctica é incessant de nostra causa, y als vells la deposició y oblit de tota petita discordia, ja que per fortuna no hem de playerne de grossas.

¡Baldament lo patriotisme inspiri á tots com nos inspira á nosaltres!

Z.Z.

IMPORTANCIA DE LA LITERATURA.

VII.

Poesia lírica.

Necessari es ficar la verdadera idea de la poesia lírica, perque habentse donat de ella definicions equivocadas, se ha no pocas vegadas y encara avuy dia vist desacreditada per molts. La millor definició, que creyem pot darse, es «la expansió de l'ánima del poeta» axó es, la poesia del sentiment, que 's distingeix de la épica y de la dramática en que aquestas cantan los obgetes exteriors y aquella necessita gran riquesa de ideas y sentiments y gran facilitat per elevarla; per lo que s'observa que mes abitud demostra per la poesia lírica l'orador que te gran munió de exos sentiments que 'l poeta épich.

No manca qui sosté que la poesia lírica es la destinada a cant y com aqueixa falsa idea es de las que mes eco han trobat, mirarém de aclararla á fi d'evitar que tals opinions augmentin, puix si be es l'obra poética la que mes analogia te ab la música per son metro sonor y musical y per ser com ella expresiva del sentiment y expansiva; ja may pot darse com á qualitat característica de la mateixa lo cant, en quan hi ha composicions no líricas, com la epopeya antigua, que 's cantan y en quan se troban en lo temps vell composicions expresivas del sentiment, com la elegía, que no 's cantaban al so de la lira.

Exa classe de poesia no se subjecta á un ordre cronològich ni está determinada per las condicions exteriors, ni á cap ordre lògich; sino que 'l entusiasme líric guía 'l poeta en sa via y axó es la causa que molts vegadas presenta una aparent falta de unitat, d'ordre y de diferents tòns, imatges variadas y las máximas que tant depressa succehexen, lo que de segur volia significar Boileau quan deya, que un bell desordre era efecte del art, a pesar que la major part de las vegadas ho es de la inspiració: puix axó no ho ensenyan las reglas, lo geni ho inspira: Com á precios exemple citarem á Fra Lluís de Lleó, poeta líric de primer ordre, que en la oda que ab tans falaguers colors nos pinta la vida del camp, se detura en la descripció del hort, interrompent al semblar la veritat de la composició; pero contribuint en realitat á trametre la plahentera impressió que tan á nostre ánim fa preñar de sos encants.

Encare que molt variats son los assumptes de que tracta la poesia lírica, ab pocas paraulas Horaci nos ho explica, quant diu: *Musa deit fidebus divos puerosque deoram, et pugilem victorem, et equum certamine primum, et juvenum euras, et libera vina refess e.* En exa clasificació ja s'hi ven los fonaments de la divisió avuy dia adoptada, y que se l'hi dona lo nom genéric d'oda que significa cant per la analogia que ans hem dit entre 'l mateix hi ha; y per consegüent la dividirem en oda moral, oda heróica, oda filosófica y oda anacreóntica. Compren, donchs, la primera la poesia lírica religio-a, que forma l'obra artística per escelencia, com tenim senyaladas provas en los sagrats lli-

bres y en los hymnes del Cristianisme: la segona la poesia heròica, que se canta als hèroes referint ab molta rapidesa llurs fets, ja s' proposa produhirne de nous ab l' exemple dels que canta: la tercera la poesia filosòfica, que no espresa un entusiasme vehement, sino que refereix fets comuns que demostren la calma del cor y verssa sobre idees especulatives y la quarta la poesia anecròntica, que es la de caràcter lleuger y la que en que 'l poeta retrata sos sentiments individuals.

Altre divisió s' ha fet y axis com la que acabem d' esplanar se ficsa en los objectes que tracta, aquesta es segons l' estensió dels sentiments y d' aquí fa la distinció entre la poesia lirica individual y la general. Individual s' anomena aquella que lo poeta espresa únicament los sentiments individuals, encare que tingan alguna relació en los generals; y dona 'l nom de poesia lirica general aquella que 'l poeta espresa sentiments de molts fentse-ell mateix son interpret, com succeheix en los cants bel·lichs que son entonats per la multitud, y en aquells que 'l poeta s' dirigeix a la colectivitat com l' oda religiosa.

Molt poch usada es la de aquells autors que volen fer distinció entre la poesia lirica primitiva y literaria; perque si be es veritat que presenta dos èpocas diferents, no es menos cert també, que no son tan marcadas com las de la poesia èpica, y que en tot rigor nos pot assegurar que hi hagi poesia lirica primitiva; perque com a expressió del sentiment ho ha estat en tot temps; mes podem dir que existeix en quant no ha imitat de modelos estrangers. La poesia lirica literaria es la que s' ha format ja de imitacions de literatura forasteras, ja de sa mateixa primitiva, com ho vejem en los alarbs del Califat que imitaren als àrabs nòmadas anteriors a Mahoma.

També s' divideix segons lo tò que domeny a la composició, axi se nomena heroica la composició que predomina l' entusiasme; moral ó filosòfica quan la reflexió; anecròntica quant lo festiu; elegia quan la melancolia; satirica quan la sátira y per fi no han faltat autors que han dividit la poesia lirica segons lo temperament en lírica biliosa etc. mes aquesta divisió la refugem per alambicada.

Mirem encare que de lluny las formas especials de exa part tan important de la literatura. Lo cantich es la poesia lirica per excelencia. Aqueu es lo tipu de exa composició y la que major vol lirich presenta en sa marxa. Los grechs tenian entre sos diferents cantichs lo ditirambo, nom que davan als hymnes que s' cantavan en lloor de Bach, ahont hi juntavan lo deliri de la beguda ab lo desordre y usavan metàforas escageradas. Avuy dia s' entent per ditirambo la composició en que sobre-surt l' estil vehement y 'l desordre.

Ja may deu confondre's lo cantich ab la cansó puix que l' antich s' usa ab una aceptió mes elevada y noble que la cansó, que es una especie de cantich, pero d' un caràcter mes senzill y eminentment popular.

Alguns separan de la poesia lirica la elegia, mes sent poesia del sentiment creyem hi deu ser inclosa. Entre els grechs y romans constituia un metro especial y sols l' aplicavan a assumptes morals, mes després prengué 'l caràcter d' estender's a assumptes dolorosos y avuy se dedica a lamentar fets tristos; y d' aquest caràcter se derivan sas reglas: atmet lo calor de passió, mes no l' entusiasme, mostra lo desalliment de la pena, pero no bajesa; no pretent lluir son ingeni ni fer gala de sas facultats; perque seria ridicul tals pretensions en una persona pesarosa; nies en mitx del dolor no escagera son sentiment ó sino mes se sembraria als ploraires que s' llogan que a las personas verament tristas.

Lo sonet domeny a l' individualitat del autor y desarrolla un sol pensament que espresa en las dos primers estancias y 'l sosté en los dos tercercs finals. Es al mateix temps una especie de composició y un metro ó forma de la que pren nom y tan difícil de presentarne un que s' acerqui a la perfecció que Boileau, afirma que val tan com un poema, y si be creyem escagerada aqueixa opinió, pensem te molta rahó en dir que Apolo per capritxo, inventa 'l sonet per mortifica 'ls poetas.

L' epigrama te per qualitat caracteristica la brevelat y l' agudesia; ha de naxer per dirho axis, com la flor del camp espontaneamente y tot plegat. Los grechs l' hi davan una aceptió mes estensa, que nosaltres com se veu no sols per lo significat de la paraula, sino per las mostrás que ns han dexat.

A primera vista sembla tan facil lo Madrigal, que no hi ha versificador que no s' hagi aventurat a lluir en ell son ingeni y de aquí prové que a pochos generos s' hi troban pensaments tan insulses, quan no ridiculs. Lo Madrigal se diferencia de l' epigrama en que 'l pensament final ha de ser delicat é inspirat per l' espontaneitat del sentiment.

Acabarem eix article resolent ab pocas paraulas quina poesia es mes antiga si la lirica ó la èpica. Nosaltres creyem la lirica y ns fundem en que sen lo sentiment natural al home y natural l' espresió debia espresarlo sempre que l' animo lo entusiasme, y perque no vivint la poesia lirica de tradicions ni de recorts historichs pot existir desde 'l primer home; y de poch valor trobem l' argument que s' fa en pro de la èpica dient que es mes tangible l' externs que l' interns; perque si ab axó se vol dir que no era tan artistica y psicologica com la actual, estem conformes, mes no pot ser l' anterior per

las rahons dadas y perque cantant l' epopeya 'l passat ha tingut de naxer en una època que ja hi hagués historia.

Joaquim Batet.

FAULA.

Júpiter y 'ls aucellis.

Un jorn los aucellis lo vol n' axecaren, á Jove magnanim se van presentar. Ensempls li digueren que á ell acudian perque desitxavan que 'l cant los mudás. Verdums y canaris volian dexarne lo cant que tenian per lo del pinsá, aqueix com canari volia cantarne, y tots demanavan un cant especial. Quant Jove qu' anava per graus enfadantse d' esta mena 'ls parla quant tots han callat: —¿Es dir que vosaltres voleu una cosa que may vostres pares havian pensat? Dels avis, los pares lo cant ne rebren, aquells á vosaltres lo van ensenyar, y aquesta penyora que en dot vos dexaren vosaltres d' eix modo, mals fills, menyspreau? Dexeuh, donchs corre, y feu per manera de may més tornarne per e sas semblants. Segueixca 'l canari cantant com canari, y 'l pardal segueixca can aut com pardal. — Ab eixas paraulas prou varen conixer que tots ells devian son cant conservar, y des d' aquell dia alegres ne cantan sens que l' un á l' altre enveji jamay.

També le cad' home sa parla nativa que desde 'l bressol n' ha a res a parlar, Ja tola sa vida ne deu conservar-la. Som de Catalunya? Parlém cata á! JOAN MOLAS. (Tramesa pel correu.)

LAS ANIMAS VIATJERAS.

Volavan las blancas animas Pel mitj del espay blavench. Una nit de luna clara De las mes frescas d' hivern, En direccions oposadas Anavan las dos per cert, L' una venia a la terra, L' altra se n pujava al cel. La que baixava, corria Mes disparada que 'l vent, Ab lo vol de l' esperansa Que cap núvol lo deté. La que pujaba, tristissima Soicada 'ls espays serens, Y tot lo dolor d' una anima Portava en la cara impres, Y al toparse digué al altre: —Adeu, germana, ¿d' hont vens? —Vaig venint no se d' ahont, Sols se que tot d' un plegat Lo buf de deu m' ha criat, Y m' ha dit: Vesten al mon. —¿Y que fare' no sent anhi? —Donar vida á un pensament, Y fer batre 'l cor d' un nen, Qu' una dona va a parir. Te dono plomas per galas, Y ja veus que blancas son, Sobre tot que 'l fanch del mon No t' embulli may las alas. Y aixis que deu ha parlat, Las alas se m' han estés, Y com si m' lligues un pés, Dret a la Terra he volat, Y alla vaig: y tu ¿d' hont vens? —De la Terra, ahunt tu vas. —Y la causa no m' diras De la tristesa que lens? —Pergrina com tu hi era Y densa que hi soch que ploro, X avuy que me n vaig, anyoro Tot lo que deixo en darrera, Deu, com a tu, m' va donar Una véu á dins que crida

Que a la terra dolorida Hi anem per estimar. Y del espinós camí Lo que al cor m' ha fet mes mal Es que he estimat un mortal Y ell no m' ha estimat a mi; Y al tenirlo de dexar Se m' recruideix la ferida; Dihuen que en lo cel s' oblida Y o no 'l vull oblidar. Los meus filets a la tarde En torn del meu lliu tenia, Y 'ls deixo sense mes guia Que 'l seu ángel de la guarda. —No ploris, que 'l teu camí De dret cap al cel te dú; ¿No veus que si ploras tu Me faras plorar a mi? No ploris, que 'l temps es breu En que heu de estar desunits. ¿No sabs que pels nens petits Veilla la Mare de Deu? Vola sense cap recel, Que tu surts de la presó Y jo hi vaig. —Fesme un peló Y guia 'ls meus fills al cel.

Y al despedirse se sent Una campana que sona. Tocava a morts d' una dona L' altre dia, nasqué un nen.

Francisco Camprodon.

Alsament de Catalunya en temps d' en Joan II.

En l'any 1420 lo germá de 'l rey d' Aragó, anomenat en Joan, s' enmaridá ab na Blanca de Navarra, pubilla d' aqueu reyalme, tractantse en lo maridatge qu' en cas de morir na Blanca sens fills, la corona passaria a son marit mentres vivés, pro si tenia ja quelcun fill, debia heretarla aquet. D' eix matrimoni n' nasqueren tres: Carles, Blanca, Leonor. Na Blanca reyna de Navarra, mori en l'any 1441 y per consegüent lo rey l'legitim era en Carles, príncep de Viana, mes lo seu pare s' quedá ab lo govern y lo títol de rey de Navarra. En Joan, apres d' enviudat, s' enmullerá altra volta ab na Joana Enriquez, y d' eixa tingué un fill que fou mes avant en Ferrant lo Catòlich. Lo príncep de Viana en l'any 1443 reclamá a son pare la corona portantse per axó de la manera mes amigable ab moderació y respecte, mes na Joana que no desitjava altre cosa qu' un pretest per fer perdre a lo príncep de Viana, lo presentá a son marit com un fill depravat que s' rebel·lava contra l' autor de s' existencia, y en Joan enfadat fortament per los consells de sa muller, declará la guerra a son fill. Eix per son caràcter dols se captá 'l carinyo y la general confiança, y molts pobles se posaren de son costat. La familia Beaumont se posá a favor de 'l príncep y la d' Agramont per lo rey y d' eixa manera s' encengué una guerra sangrenta que per llarch temps assolá la Navarra. En Carles se contligá ab lo príncep de Castella y encar qu' aquet li doná forsas, no pogué per aixó escapar-se de quedar presoner en una jornada que tingué contra las tropas de son pare. Lluny d' apagar aqueixa desgracia l' entusiasme de 'ls navarros, s' assaren ab mes valor que may desitjant recobrar a son príncep, pus lo volian coronar rey. En aquell temps havia ja mort en Alfons, rey d' Aragó sens fills y la corona passá a son germá en Joan, pare de 'l príncep de Viana. Eix qu' a voltas havia estat en Aragó y Catalunya ahont era reconegut per hereu de la corona, s' havia fet estimar també per sas bellas qualitats; axis es que lo reyalme d' Aragó junt ab lo de Navarra y ellegirent diputats qu' arreglessin la cuestió qu' hi havia entre 'n Joan y son fill, qués tava presoner en lo castell de Monroy. Lo príncep firmá un tractat desventajós per ell y recobrá la llibertat; pro los navarros, lo rey y príncep de Castella qu' ajudavan sa causa comensaren altre volta la guerra en contra en Joan. Las corts aragonesas volgueren arreglar la cuestió altre volta, mes tot fou inútil perque s' hi oposa 'l rey. Lo príncep de Viana s' enaná a Napolis a demanar protecció a 'l rey son oncle, mes eix mori llavor; també mori en Joan de Castella que l' havia ajudat, y com lo príncep n' Enrich era ja rey, no inspiraba confiança per son caràcter, lo príncep de Viana volgué convenirse ab son pare, mes eix pogué enganarlo y 'l posá pres altre volta; nem tot ad aquet l' eixpugnaren Catalunya entera s' axecá en favor de 'l príncep, lo que vist pel rey, lo posá en llibertat; lo príncep vingué a Barcelona en 1460 y 'ls catalans anavan a jurarlo príncep de Girona, títol que tenia l' hereu de 'l compta de 'ls Vifredos y Berenguers; quant lo rey ho privá perque tenia ja un fill de sa segona muller, y exa havia pogut lograr que son marit aburrisá son primer fill y volgués fer passar la corona d' Aragó a 'l fill d' ella. Catalunya s' mostrá enérgica defensora d' en Carles, s' alsaren molts gents y s' comensá la guerra. En

1461 Carles fou jurat en Barcelona y pareixia que s'anayan a concertar altre volta pare y fill, quant lo 23 setembre de 'l mateix any morí l' príncep, segons s'ha dit per uns de la mentia que l'hi causà tantas desgracias y segons lo mes probable fou enmatsinat.

A fi de venjar exa mort de la que se donà la culpa a l' rey s' assaren los catalans ab mes furia que may, y l' poble voltà a la reyna y a son fill en Fernando que s' troyavan en la Gironella, fortaleza de Girona. Molts caballers se presentaren devant de ls' paisans volgüent calmarlos per medi de reflexions, pro casi tots ells foren morts pel poble y lo mateix hauria succehit a la reyna y a son fill si las tropas reyal's no s' haguessin portat ab gran heroisme conseguint batre 'ls paisans. A l' saber lo rey exas novas penetrà en Catalunya sens permis de ls' concellers, per lo que fou declarat enemich de la patria, s' reuniren los tres estats y oferiren lo comptat de Barcelona a l' rey de Castella qu' acceptà l' oferiment entrant en Aragó ab un gros exercit més molt aviat se conlligà ab lo rey d' Aragó y abandonà ls' catalans a sas propias forsas.

Llavors los catalans mostraren sa constancia y firmeza y que no ls' fan desmayar ls' contratemps en sos propòsits. Vejentse abandonats per lo rey de Castella ellegiren compte a l' condestable de Portugal en Peré que fou jurat en Barcelona en 1464, mes las tropas de l' rey que s' havian pogut apoderar de quèlcunàs plassas l' hi presentaren una batalla prop d' un poble anomenat los Prats del Rey, y obtingueren completa victoria sobre lo exercit de l' condestable pus tant sols ell se salvà morint al cap de poch temps de la tristesa que l'hi causà la de derrota.

Los catalans llavors aclamaren a Renat d' Anjou qui acceptà l' oferiment confiant ab l' ajuda que l' hi donaba l' rey de Fransa y envià a son fill duch de Lorena com a lloctinent ab un gros exercit. Eix se feu dueny de Rosas y d'altres molts plassas y s' presentà devant de Barcelona per pendrer possessió de l' comptat. En Joan se trovava llavors sech per lo que la reyna y son fill vingueren ab tropas per atacar al duch de Lorena y ho feren ab aytal acert que prengueren altre volta per assalt a Rosas ferer axecar lo siti que l' duch de Lorena havia posat a Girona y espel-liren a los francesos de tots los punts que tenian en l' Ampurdà. Al poch temps s' mudà l' aspecte de la lluyta; la reyna d' Aragó morí, morí també l' duch de Lorena y en Joan recobrà la vista; y no volgüent la Fransa ajudar per mes temps a n' en Renat abandonà a Catalunya que poch a poch s' anà sometent fins qu' en Joan l' any 1471, un apres de la mort de l' duch de Lorena vingué ab molta gent a sitiar

Barcelona per mar y terra. Apres d' un any de siti lo rey en lloch d' anar per la forsa, y conxent ja l' genit de ls' catalans se valgué de l' medi de la persuació y de exa manera pogué conseguir lo 17 de octubre de 1472 entrar en Barcelona; pro sense tropas, ahont al cap de cinch dias jurà conservar a ls' catalans sos furs y privilegis y la pau quedà res-tablerta.

Los barcelonins que veyan ja que cap profit podian traüer d' aquexa lluyta pus son idof lo princep de Viana era ja mort y per consegüent no podian, cenyir en son fron la corona de Vifredo y Jaume l' conquistador, la sostenian sols per mantenir en lloch preferent lo pabelló català; axis fou qu' una volta lo rey hagué jurat sos furs y lleys celebraren ab grans festas la pau, passejant lo rey tot sol en mitj de ls' barcelonins per veurer las lluminarias que l' poble qu' abir l' aburría com a traydor per haver trencat sas lleys, feya en son obsequi avuy qu' all'e volta las havia jurat.

B. R. C.

LAS GALERAS D' ARAGÓ.

Senyal s' está En Carles

en seti reyal, en d'ins de una cambra que hi ha en lo palau.

Tot d' una entra un patje:

— Senyor, Deu vos guard.

— Mes novas me portas?

— Senyor, escoltau.

Et s' l' de galeras,

lurs velas indant,

seteix a las vostras

solcanhe la mar.

D' Aragó son totas,

viniduas n' hi ha.

— Ay, Deu, gent tant folla

es qui 'ns vol cassar?

Y en gran riallassa

lo rey esclatant.

me diu a son patje

que l' mira callat.

— No temias pe'ls nostres.

Los folls, que 'ls feran?

Al trench de l' aubada,

al sé l' senyemà,

lo Compte de Lango

per Boca de Far

veu entrar las velas,

gran munió de naus.

A Règol n' envia

missatjer lleval:

— Rey Carles, los nostres

ne venen triüfants:

Aragó es vensuda;

a Deu sia grat.

Y al rebre 'l missatje

lo Rey diu gosaut:

— Aragó es vensuda,

a Deu sia grat.

La nit s' es vinguda

ab gran fosquetat.

Al lluny se n' oyra

des la cambra ral

la gran lluminaria

qu' a Macià fan:

Lo Rey que ho sguarda

né diu ab esglay:

— Digalme, mos patjes,

que hi ha per 'll' baix?

— Senyor, trisiás no vas

un patje ha portat.

Las vostras galeras

ja presas estan.

Naus aragonesas

vos han fet tal dany.

En Carles de rabia

tót roig s' ha tornat.

Si es sol en la cambra,

d' esta mena s' plany:

— Ay Deu, qu' es que 'm passa?

Aragó ha guanyat.

Axó no son liomens,

esprits infernals!

Que Deu, nos jaquesca

lluyar de lurs mans.

Y En Carles, sas robas

de rabia esquinçant,

sebrós malchia

d' Aragó las naus.

Blay Pages.

Barcelona 6 de Juliol de 1870.

LA MORTA VIVA!

III.

De la brisa a la veu acostumada
acostumada als cant's del russinyol
y a la flayre de la flor preuhada
y al plagut resplandor del hermós sol,
cap cosn eixa gent ne vol forsada
rés que no 'n serti d' un franch cor ne vol;
que n' ha perdut sa sava milló 'l cor
quant freda pensa ab lo seu gel l' ha mort,

IV.

Tan sols ne vull cantar lo pur amor
de la Tresa del mas d' En Palomerias
No tinch joyas, ni garas, ni cap flor
per fer a mas tonadas falagueras;
mes tal com vessaràn del meu franch cor
las cantaré, qu' axis ne seràn veras;
y axis le meu petit entuiment
lo vol no 'm girará del sentiment.

V.

Lo mariner qu' en alta mar s' anega
una iusta n' cobraa al seu costat,
lo peregrí, si fosca l' arre, lega,
ne desija ma llum per ser guiat,
lo pecador qu' en lo pecat s' auiga
ne prega a deu per serne dest jurat,
y 'l malaurat ansios denta a ol cel
que ditxa ne barregi as lo seu cel.

FOLLETÍ DE «LA GRAMALLA»

LA MORTA VIVA!

POEMA

DE

EN FELIP DE SALETA

Al es' n' torn' l' amor...
tant dels sentiments...
supadues, dignes de l' amor...
ne responen las racoes mes amagades del cor...
dech nos cans, d' un tant casu...
m'has inspirat los cant's d' amor...
Si; ten es mon cor...
cor me surte? De qui sou...
l' amor? Y 's cans meus...
m'ayans, ja d'us ten lo cor de ten

Calla 10 Juliol de l'any 1870.

BARCELONA
ESTAMPA DE I LUIS FOL Y GROS,
S. Ximplied del Regomir, núm. 4.
1870

TEATRES.

Ab bastanta concurrència se posà en escena la nit del dimecres en lo *Prado Catalan* la nova per est any en eix teatre, bonica sarsuela del senyor Olona nomenada *Mis dos mujeres*. Lo senyor Tormo obtingué en sa representació gran pluja d'aplausos com axis també las senyoras Billar y Coaranta y 'ls senyors Beracocha, Miquel y Cubero.

En la nit del dijous la mateixa concurrència va aplaudí al senyor Santafé, concertista de flauta, lo qual tocá admirablement la fantasia de la ópera *La filla del Regimiento*.

En lo del Tivoli devant de una magnífica concurrència, posaren en escena en la nit del dimecres la sarsuela castellana lletra del llorejat Camprodon: *Los dos banditos*, la que fou ben desempenyada per la senyora Vives y los senyors Torres, Molla, Roca y Fuentes.

En lo Espanyol la magnífica y may vista companyia Mayeroni, ha posat en escena en esta setmana los dramas *Maria Giovanna*, *Lluigi XI* y *La Calumnia*; demostrantne en la primera una vegada mes 'ls grans dots artístichs que acompanyan á la senyora Zerri Grassi, la que fou molt aplaudida. També ho fou en la segona lo senyor Mayeroni, no obstant de que 'l drama que presentava es bastant pesat, desempenyant de un modo admirable la tercera, sent cridats moltes vegades en escena las senyoras Pompili y Tesseró y los senyors Mayeroni, Boldrini, Brunetti Slettiner, Mayo y Mancini.

NOVAS.

Una pèrdua mes! Catalunya ha perdut un de sos millors fills. Lo conegut poeta y escriptor dramàtich En Francisco Camprodon ha mort. Sa mort ha sigut plorada per tots quants habian tingut ocasió de tractarlo. Nosaltres al plorar sa pèrdua paguem tribut al home y al poeta.

Nosaltres al publicar avuy una de sas poesias, debem fer notar la diferencia que hi ha de quant lo poeta scriu en sa propia llengua á quant escriu en una de

forana, mes ó menys coneguda, mes que no es la seva. Si En Camprodon hagués escrit sempre en catalá, nostra literatura tindria moltes mes joyas, y moltes mes fullas la corona de llors que cenyia la testa del poeta.

Nos escriuen desde Vich lo següent:
«Aquí estem de enhorabona. En nostre teatre s'han posat en escena tres noves produccions. La primera, *Lo Consell de Vich*, original del festiu escriptor En Frederich Soler, mes conegut per Serafi Pitarra, es un drama històrich que reuneix molt bonas condicions per mes que decayga notablement en lo tercer acte. No obstant lo públich ne quedá molt satisfet, eridant al autor á l'escena que fou sempre rebut ab picaments de mans. La segona, *Lo puig dels jueus*, original del jove poeta En Joseph Serra y Campdelacreu, es una preciosa comedia que, si be te alguns defectes encar que pochs, denota la molta disposició de son autor per la escena, y desde ara 's pot assegurar que si En Serra segueix per aquest camí ben prompte podrá ser un del primers en nostra literatura dramática. També 'l públich lo cridá repetidas voltas á la escena en mitx dels aplausos de la concurrència. La tercera obra titulada *L'any vuyt*, primera producció dramática de En Jaume Collell obtingué axis mateix molt bon exit. L'argument está basat en episodis de la guerra de l'Independencia; lo drama está plé d'un foch patriotich que entusiasma. Havent lo públich cridat al autor á l'escena, al presentar-se aqueix se li tirá entremix de rams de flors una bonica corona de plata.»

Desde ara endevant seguirém publicant lo folletí que comensem avuy. Acabat lo poema, donarém á nostres lectors una colecció de novelas que tenim ja preparadas.

Sol-lució á la xarada del nombre passat:

Nina, 'l cor que 'm vas doná
dins una capsa 'l tanquí;
un dia 'l vent la va obrí,
ell alegre s' escapá
y envers un altre fugí.

P. Garcia y Enrich.

(Tramesa pel correu.)

XARADA.

Es ma primera vocal,
ma segona á tots agrada,
y es també beguda usada
tant pel bó com pel malalt:
Fora un home original
qui no tingués molt tercera,
Y mon tot, seggles enrera,
sigué una ciutat capdal.

A. M. y S.

(Tramesa pel correu.)

Correspondencia de «La Gramalla.»

Joan Pau: no 's poden publicar.—Fernando Segarra, Santa Coloma, no sabem que dirli. L'Administració de Correus no sabem que fa.—Enrich Serra, Barcelona: no 'l podem complaure.—Jaume Gelabert, Idem: quedarà suscrit, no ho podem insertar.—Laureano Munner, Idem: La primera y tersa s'insertará.—P. Garcia y E., Idem: s'inserta.—Lo Trovador de Catalunya, Idem: envii 'l seu nom y s'insertará.—Eugení Duran, Idem: no pot ser.—Cinto Rosés, Idem: se publicarà.—Angel Pau, Arenys: rebudas las dos suscripciones.—Manel S. y C., Valencia: l' article no 's pot insertar per massa polítich.

Director: En Francesch Mathen

Estampa de Lluís Fiol.—Barcelona.

LA MORTA VIVA!

CANT PRIMER.

LO MAS D' EN PALOMERAS.

Exposició.—Invocació á ma estimada.—L' amor que li demano
pera cantarne ab inspiració.—La llengua de la terra.—Lo mas
d' En Palomeras.—La vella que lin fa de mare.—L' oncle.—
La treseta.—Las cansons de la terra.—Las dugas.

I.

Jo no vull pas cantar la valentia
del garrít jovencel qu' á lluytar vá
pera adobar l' honor qu' ab sanya impía
l' inimich de la pátria n' esquinás:
ni tampoch vull cantarne l' alegria
que 'n sol sentir lo cor del capitá
al veurers tot guarnit de vèrts llaurers
demunt d' un carro ornat de presoners,

II.

Ni tampoc vull alsarne un monument
las lleys de l' art seguintne pam per pam,
que la gent per qui 'n canto n' es la gent
que 'n corre ab llibertat sempre pel camp,
la que 'n fereix tan sols lo sentiment,
á voltas com llum dolça y altres com llamp:
ne canto per la gent la mes sencilla
y 'n cantaré ab la llengua del cor filla.

FELIP.

Caella 10 Juriol de l'any 1870.

BARCELONA

1870